EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 14.5.2014
COM(2014) 259 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

tarbijakrediidilepinguid käsitleva direktiivi 2008/48/EÜ rakendamise kohta

SISUKORD

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

tarbijakrediidilepinguid käsitleva direktiivi 2008/48/EÜ rakendamise kohta

1. Sissejuhatus 3
2. Direktiivi ülevõtmine liikmesriikides 4
3. Artikli 27 lõikes 2 sätestatud õiguslike võimaluste kasutamine ja mõju 4
4. Teatavate direktiivis sisalduvate mõistete täpsustamine 9
5. Artikli 2 lõike 2 punktis c sätestatud künniste tähtsus tarbijakrediiditurgude jaoks ning ennetähtaegse tagastamise korral hüvitise arvutamiseks kasutatavad künnised ja protsendid 12
6. Direktiivi mõju tarbijakrediiditurgudele 12
7. Direktiivi mõju tarbijakaitsele 15
8. Järeldused 20

1. SISSEJUHATUS

Enam kui kakskümmend aastat pärast esimese tarbijakrediiti käsitleva direktiivi vastuvõtmist 1987. aastal[1] võeti vastu direktiiv 2008/48/EÜ (tarbijakrediidi direktiiv),[2] mille liikmesriigid pidid üle võtma 11. juuniks 2010. Pärast seda on komisjon vastu võtnud direktiivi 2011/90/EL,[3] mille eesmärk on tagada, et krediidi kulukuse aastamäära arvutamise eeldused kajastaksid täpsemalt turul müüdavaid tooteid, ning avaldanud ka suunised tarbijakrediidi direktiivi kohaldamise kohta seoses kulude ja krediidi kulukuse aastamääraga.

Tarbijakrediidi direktiivi peamine eesmärk on pakkuda kõrgetasemelist tarbijakaitset, suurendades sellega tarbijate usaldust, võimaldada krediidipakkumiste vaba piiriülest liikumist ja kõrvaldada konkurentsimoonutused, mis tulenevad tarbijakrediidiga seotud siseriiklike õigusaktide erinevustest. Samas tuleks rõhutada, et direktiivi eesmärk ei ole õhutada tarbijaid suuremat krediiti võtma, pigem tagab see nende varustamise kogu vajaliku teabe ja õigustega, mida on vaja enne krediidi võtmist põhjalikult kaaluda.

Oluline on samas silmas pidada, et järgmised krediidilepingud jäävad kõnealuse direktiivi reguleerimisalast välja:

1. kõik krediidilepingud, mis on tagatud kas hüpoteegiga või muu võrreldava tagatisega, mida liikmesriigis tavaliselt kinnisvarale seatakse, või mis on tagatud kinnisvaraga seotud õigusega (artikli 2 lõike 2 punkt a), ja
2. omandiõiguse omandamine või säilitamine (artikli 2 lõige 2 punkt b).

Tuleks ka märkida, et mis tahes krediidileping, mis on seotud ühtekokku alla 200 euro või üle 75 000 euro suuruse summaga, on samuti väljaspool tarbijakrediidi direktiivi reguleerimisala, kuigi liikmesriikidel on võimalik soovi korral laiendada tarbijakrediidi direktiivi kohaldamist krediidilepingutele, mis jäävad selle reguleerimisalast välja.

Tarbijakrediidi direktiivi artikli 27 lõike 2 kohaselt peab komisjon iga viie aasta tagant läbi vaatama kõnealuses direktiivis kehtestatud künnised ja krediidi ennetähtaegse tagastamisega seotud hüvitise määra arvutamiseks kasutatavad protsendimäärad ning kontrollima, kuidas liikmesriikide õiguslikud võimalused siseturgu ja tarbijaid mõjutavad. Lisaks sellele palus Euroopa Parlament oma 20. novembri 2012. aasta resolutsioonis komisjonil esitada aruanne direktiivi kohaldamise kohta ja hinnata täielikult selle mõju tarbijakaitse seisukohalt.

Komisjon võttis seega vastu käesoleva aruande, mis tugineb seni käimasolevale ülevõtmise kontrollile ja tarbijakrediidituru uuringu[4] abil kogutud tõendusmaterjalile, nagu ka liikmesriikide õiguslike võimaluste uuringule,[5] kusjuures viimased kaks uuringut viisid läbi välised töövõtjad.

---

1 Nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ, 22. detsember 1986, tarbijakrediiti käsitlevate liikmesriikide õigus- ja haldusnormide ühtlustamise kohta (EÜT L 42, 12.2.1987).

2 Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/48/EÜ, 23. aprill 2008, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid (ELT L 133/66, 22.5.2008).

3 Komisjoni direktiiv 2011/90/EÜ, 14. november 2011, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2008/48 I lisa II osa, milles sätestatakse lisaeeldused krediidi kulukuse aastamäära arvutamiseks.

4 Uuring Euroopa tarbijakrediidituru toimimise kohta, mille korraldasid IPSOS ja London Economics.

5 Uuring liikmesriikide õiguslike võimaluste ja muude direktiivi 2008/48/EÜ kohaldamise aspektide mõju kohta tarbijakrediidituru toimimisele Euroopa Liidus; lõplik aruanne – september 2013, mille koostas Tervise- ja Tarbijaküsimuste Rakendusameti jaoks konsultatsioonifirma Risk & Policy Analysts Limited. Uuringutulemused on kantud riigipõhistesse aruannetesse ja lõplikusse horisontaalaruandesse, mis hõlmab olukorra analüüsi kogu Euroopa Liidus ning toetub riigipõhisele teabele ja hinnangutele.

2. DIREKTIIVI ÜLEVÕTMINE LIIKMESRIIKIDES

2.1. Ülevõtmistähtaeg

Artikli 27 lõike 1 kohaselt pidid liikmesriigid vastu võtma ja avaldama tarbijakrediidi direktiivi täitmiseks vajalikud sätted enne 11. juunit 2010, seega 24 kuud pärast direktiivi jõustumist. Ühtlasi pidid nad kohaldama kõnealuseid sätteid samast päevast alates. Paljud liikmesriigid ei teatanud oma riiklikest rakendusmeetmetest õigeaegselt. Sel põhjusel algatas komisjon 16 liikmesriigi vastu ülevõtmistähtaja lõppedes rikkumismenetlused. Neli liikmesriiki ei suutnud tagada direktiivi õigeaegset jõustumist või tõhusat kohaldamist, vajades üleminekuperioodi, mis ei olnud direktiivis sätestatud. Kuna praeguseks on kõik liikmesriigid direktiivi ülevõtmiseks vajalikud meetmed vastu võtnud ja nendest teatanud, on ülevõtmismeetmete komisjonile teatamata jätmisele põhinev rikkumismenetlus lõpetatud.

2.2. Ülevõtmise järelmeetmed

Kakskümmend liikmesriiki võtsid tarbijakrediidi direktiivi üle uute õigusaktide kehtestamisega, ülejäänud tegid olemasolevatesse õigusaktidesse muudatusi. Kahes liikmesriigis toimus tarbijakrediidi direktiivi ülevõtmine teiseste õigusaktide kaudu ja üks liikmesriik võttis selle üle erakorralise määrusega, mis hiljem seadusega kinnitati.

Komisjoni hinnangu kohaselt ei ole seni kindlaks tehtud süstemaatilisi puudujääke seoses direktiivi liikmesriikide poolse ülevõtmisega. Mitmete liikmesriikide osas on siiski leitud, et mõned direktiivi sätted on puudu või valesti või ebatäielikult üle võetud. Sellised on komisjoni esialgse analüüsi tulemused.

Komisjoni talitused algatasid liikmesriikidega dialoogi täiendava teabe saamiseks selle kohta, kuidas toimus direktiivi ülevõtmine, ning samuti selleks, et saada teatud selgitusi/kinnitust olemasoleva teabe kohta. Teatavad liikmesriigid juba tunnistasid puudujääkide esinemist ülevõtmissätetes praegusel etapil ja lubasid need direktiiviga vastavusse viimiseks parandada. Teiste liikmesriikide suhtes on komisjoni talitused alustanud põhjalikumat uurimist, mis võib kaasa tuua rikkumismenetluse algatamise.

3. ARTIKLI 27 LÕIKES 2 SÄTESTATUD ÕIGUSLIKE VÕIMALUSTE KASUTAMINE JA MÕJU[6]

Mõned tarbijakrediidi direktiivi sätted on selles mõttes mittekohustuslikud, et liikmesriikidel on võimalik valida, kas vastavaid nõudeid kohaldada või mitte (edaspidi „õiguslikud võimalused"). Tarbijakrediidi direktiivi artikli 27 lõike 2 kohaselt peab Euroopa Komisjon kontrollima artikli 2 lõigetes 5 ja 6, artikli 4 lõikes 1, artikli 4 lõike 2 punktis c, artikli 6 lõikes 2, artikli 10 lõikes 1, artikli 10 lõike 5 punktis f, artikli 14 lõikes 2 ja artikli 16 lõikes 4 sätestatud õiguslike võimaluste mõju siseturule ja tarbijatele. Komisjoni tellitud uuring näitas sellise hindamise keerukust, keskendudes liikmesriikide kasutatud õiguslike võimaluste võimalikele tagajärgedele, et selgitada nende mõju siseriiklikule krediiditurule ja tarbijate kaitsmisele eraldi igas liikmesriigis ja kogu Euroopa Liidus. Peamised tegurid, mis mõjutavad sellise mõju kvalitatiivset hindamist, on direktiivi ülevõtmisest möödunud suhteliselt lühike ajavahemik, riikide väga erinev õigusraamistik ja krediidituru olukord, eelkõige enne tarbijakrediidi direktiivi jõustumist riigis valitsenud olukorra ning tarbijate ja krediidiandjate

[6] Käesolev jagu tugineb uuringu tulemustele liikmesriikide õiguslike võimaluste ja muude direktiivi 2008/48/EÜ kohaldamise aspektide mõju kohta tarbijakrediidituru toimimisele Euroopa Liidus, mille koostas Tervise- ja Tarbijaküsimuste Rakendusameti jaoks konsultatsioonifirma Risk & Policy Analysts Limited.

tegeliku käitumise ja/või tegevuse osas. Mõned mõjud võivad tuleneda pigem turu arengutest (eelkõige finantskriisist) kui tarbijakrediidi direktiivi kohaldamisest[7].

3.1. Erandid liikmete vastastikuse kasu eesmärgil loodud organisatsioonidele (artikli 2 lõige 5)

Kuus liikmesriiki (Iirimaa, Küpros, Leedu, Läti, Rumeenia ja Ühendkuningriik (Inglismaa ja Wales, Šotimaa ja Põhja-Iirimaa)) kasutasid artikli 2 lõikes 5 sisalduvat võimalust kohaldada liikmete vastastikuse kasu eesmärgil loodud organisatsioonide sõlmitud krediidilepingute suhtes üksnes direktiivi teatavaid sätteid, nagu on kirjeldatud artikli 2 lõike 5 punktides a–e.

Mõned sidusrühmad[8] leiavad, et kõnealusel õiguslikul võimalusel oli siseturule ja tarbijakaitsele positiivne mõju, kuna see kergendas nende organisatsioonide halduskoormust, kes pakuvad mõne muu krediidiandjaga võrreldes vähem agressiivset ja odavamat alternatiivset võimalust. Need organisatsioonid suurendavad ka tarbija valikuvõimalust, aitavad piirata kallimate krediidiliikide turuosa (nt laenud, mis põhinevad edaspidi saadaval sissetulekul) ja parandavad finantsalast kaasatust. Mõne liikmesriigi puhul hõlmavad kõnealuse õigusliku võimaluse kasutamisest tulenevad võimalikud negatiivsed aspektid õigluse ja võrdsuse küsimust krediidiandjate vahel,[9] maksimaalset ühtlustamist kui õiguspõhimõtet, rakendamise lihtsust ja õiguslikku selgust tarbijatele.

3.2. Krediidilepingud, mis on seotud võlgade ajatamise või tagasimaksmise meetoditega (artikli 2 lõige 6)

Kaheksateist liikmesriiki (Belgia, Hispaania, Horvaatia, Itaalia, Kreeka, Küpros, Leedu, Luksemburg, Läti, Malta, Poola, Portugal, Rumeenia, Saksamaa, Slovakkia, Sloveenia, Taani, ja Tšehhi Vabariik) kasutasid artikli 2 lõikega 6 antud võimalust kohaldada üksnes direktiivi teatavaid sätteid krediidilepingutele, mis näevad ette, et krediidiandja ja tarbija lepivad kokku tarbija poolt esialgse krediidilepingu rikkumisel tekkinud võlgade ajatamise või tagasimaksmise meetodid ja kui artikli 2 lõike 6 punktides a ja b sätestatud tingimused on täidetud.

Kõnealuse õigusliku võimaluse eesmärk on krediidiandjate julgustamine vastastikku kasulikumate lahenduste otsimisel, mille abil tarbijal oleks võimalik makse tasumist edasi lükata või kasutada erinevaid tagasimaksmise meetodeid. Tarbijakaitse seisukohalt oleks sellel eeldatavalt positiivne mõju. Sidusrühmad ei ole enamasti siiski teadlikud kõnealuse õigusliku valiku praktilisest kohaldamisest või sellele vahetult omistatavast mis tahes mõjust (mida selgitab asjaolu, et mõnede liikmesriikide jaoks kujutab õigusliku valiku riiklikusse õigusesse ülevõtmine endast üldist tava, mis oli olemas ka enne tarbijakrediidi direktiivi). Ligikaudu 15 % internetiküsitlusele vastanutest osutasid, et artikli 2 lõike 6 kohase õigusliku

---

[7] Tuleb tunnistada, et kõnealuse uuringu metoodika, nimelt kirjanduse ülevaatel ja sidusrühmadega konsulteerimisel põhinev mõjude hindamine (ametiasutusi, krediidiandjaid, tarbijate esindajaid, uurimisasutusi, ametiliite ja kaebusi koguvaid organisatsioone hõlmavad interneti- ja telefoniküsitlused), konsultatsioonidest saadud teabe põhjalikkus ja tarbijakrediidi direktiivis sätestatud õiguslike võimaluste mõjude analüüsi tulemused määravad käesolevas aruandes osutatud teabe ulatuse ja laadi. Tuleb märkida, et õiguslike võimaluste mõjude tuvastamisel siseriiklikule krediiditurule lähtutakse sellest, et isegi juhul, kui neid mõjusid on märgatud siseturul, avaldavad need tõenäoliselt mõju teistele ELi riikidele, piiriüleselt või vähemalt siseriiklike turgude ja kogu ELi turu vaheliste liideste kaudu. Samuti tuleb märkida, et uuringu tulemused ei allunud kvantitatiivsete mõjude analüüsile kergesti.

[8] Seda arvamust väljendasid ametiasutused, tarbijakaitseorganid ja krediidiühistud riikides, kes kasutasid kõnealust õiguslikku võimalust.

[9] Iirimaal olid krediidiandjate hinnangul tarbijakrediidi direktiivi kõigi sätete krediidiühistute suhtes kohaldamise tulemuseks ebavõrdsed tingimused võrreldes samasuguste organisatsioonidega riikides, kus kohaldati tarbijakrediidi direktiivi artikli 2 lõike 5 kohast erandit (nt Ühendkuningriik).

valiku rakendamise mõju tarbijakaitsele oli positiivne, samas kui 5 % vastanutest osutas, et mõju oli negatiivne, neid arvamusi aga siiski ei põhjendatud[10].

3.3. Riiklikud õigusnormid, mille kohaselt tuleb reklaamide puhul ära näidata krediidi kulukuse aastamäär, mitte intressimäär või mis tahes muud arvnäitajad, mis kajastavad krediidi kulukust tarbijale (artikli 4 lõige 1)

Neli liikmesriiki (Küpros, Rootsi, Ungari ja Ühendkuningriik (kõik jurisdiktsioonid)) kasutasid artikli 4 lõike 1 teises lõigus sätestatud erandit, st nad nõuavad, et krediidilepingutega seotud reklaamide puhul tuuakse välja krediidi kulukuse aastamäär, mitte intressimäär või mis tahes muud arvnäitajad, mis kajastavad krediidi kulukust tarbijale, ning mitte artikli 4 lõikes 2 loetletud standardteave.

Sidusrühmad, kellega asjaomastes liikmesriikides konsulteeriti, ei osanud nimetada kõnealuse õigusliku võimaluse ülevõtmisega seonduvat konkreetset mõju. Peamine märgatud eelis oli reklaamide lühike ja selge vorm,[11] mis andis ühtlasi tarbijatele krediidi kulukuse aastamäära kohta teabe, mis võimaldas neil erinevaid pakkumisi võrrelda. Tõsist muret avaldati siiski selle pärast, et osa tarbijaid ei saa aru, et reklaamis osutatud krediidi kulukuse aastamäär võib siseriikliku õiguse kohaselt kohaldamisel märkida tüüpilist näidet ning reklaamitud intressimäär ei tarvitse ühtida sellega, mis nad tegelikult saavad.

3.4. Krediidi kulukuse aastamäär reklaamide, lepingueelse teabe ja krediidilepingute puhul, mida hõlmab artikli 2 lõige 3 (arvelduskrediit tuleb nõudmisel või kolme kuu jooksul tagasi maksta) (artikli 4 lõike 2 punkt c, artikli 6 lõige 2 ja artikli 10 lõike 5 punkt f)

Kaheksa liikmesriiki (Bulgaaria, Hispaania, Iirimaa, Luksemburg, Malta, Poola, Taani ja Ühendkuningriik (Inglismaa ja Wales, Šotimaa ja Põhja-Iirimaa)) kasutasid artikli 4 lõike 2 punktis c sisalduvat võimalust, mis lubab liikmesriigil otsustada, et krediidi kulukuse aastamäära võib esitamata jätta arvelduskrediidi vormis krediidilepinguid puudutavate reklaamide puhul ja juhul, kui krediit tuleb tagasi maksta nõudmisel või kolme kuu jooksul (artikli 2 lõikes 3 osutatud krediidilepingud). Kümme liikmesriiki (Hispaania, Horvaatia, Iirimaa, Luksemburg, Malta, Poola, Saksamaa, Slovakkia, Taani ja Ühendkuningriik (Inglismaa ja Wales, Šotimaa ja Põhja-Iirimaa)) kasutasid artikli 6 lõikes 2 sisalduvat võimalust, mis lubab liikmesriigil otsustada, et krediidi kulukuse aastamäära võib esitamata jätta lepingueelse teabe puhul, mis käsitleb artikli 2 lõikes 3 osutatud krediidilepinguid. Üksteist liikmesriiki (Hispaania, Iirimaa, Luksemburg, Madalmaad, Malta, Poola, Saksamaa, Slovakkia, Taani, Tšehhi Vabariik ja Ühendkuningriik (Inglismaa ja Wales, Šotimaa ja Põhja-Iirimaa)) kasutasid artikli 10 lõike 5 punktis f sisalduvat võimalust, mis lubab liikmesriigil otsustada, et krediidi kulukuse aastamäära võib esitamata jätta artikli 2 lõike 3 alla kuuluvate krediidilepingute puhul.

Kõnealuste õiguslike võimaluste tagajärgede kohta avaldatud arvamused sõltuvad olulisel määral sellest, kas ollakse seisukohal, et teave krediidi kulukuse aastamäära kohta on tarbijale

[10] Mõnedel sidusrühmadel oli raske näha erinevust või teha vahet õiguslike võimaluste mõju ja selle asjaolu mõju vahel, et artikli 2 lõikes 6 osutatakse krediidilepingutele, mis näevad ette, et krediidiandja ja tarbija lepivad kokku tarbija poolt esialgse krediidilepingu rikkumisel tekkinud võlgade ajatamise või tagasimaksmise meetodid. Mõned sidusrühmad said aru, et sellist liiki lepingu olemasolu riiklikus õigussüsteemis tuleneb õiguslikust võimalusest, kuigi artikli 2 lõike 6 kohase õigusliku võimaluse eesmärk ei ole kõnealust liiki lepingu lisamine riiklikusse õigussüsteemi.

[11] Kõnealust arvamust avaldasid ametiasutused ja krediidiandjad.

artikli 2 lõike 3 alla kuuluvate konkreetsete krediidilepingute puhul[12] kasulik või mitte. Samuti on oluline märkida, et sidusrühmad ei olnud õiguslike võimaluste mõjudest teadlikud või arvasid, et siseriiklikule krediiditurule või tarbijatele avaldatud mõju oli piiratud või puudus üldse. Selle põhjuseks on asjaolu, et artikli 2 lõike 3 alla kuuluvad krediidilepingud on põhiliselt nišitooted, mida kasutavad ainult mõne liikmesriigi[13] teatavad krediidiandjad ja/või tarbijad. Lisaks sellele on põhimõtteliselt keeruline hinnata teabe esitamata jätmise mõju ja eristada teabe esitamata jätmise mõju krediidi kulukuse aastamäära kohta muudest mõjuteguritest (võlgniku rahaline olukord, võlgniku finantsteadmised, finantskriisi mõju laenamisele jne).

Hinnangutes kõnealuste õiguslike võimaluste tarbijakaitse seisukohalt positiivse mõju kohta[14] eeldatakse, et arvelduskrediidi puhul ei tarvitsenud tarbijad krediidi kulukuse aastamäära kohta käivat teavet õigesti mõista (näiteks raskuste tõttu reklaami eesmärgil konkreetse kõnealuse toote krediidi kulukuse aastamäära arvutamisel). Kõnealused sätted andsid liikmesriikidele võimaluse saavutada tasakaal tarbijakaitse piisaval tasemel tagamise ja krediidiandja koormamise vahel. Konsultatsiooniprotsessi ajal märkisid krediidiandjad ja ametiliidud, et juhul kui nad oleksid pidanud arvutama artikli 2 lõike 3 alla kuuluvate krediidilepingute krediidi kulukuse aastamäära, oleks see tähendanud minimaalse lisakasu eest täiendavaid kulutusi. Sellest seisukohast peeti õiguslike võimaluste mõju siseriiklikule krediiditurule positiivseks. Samas pakuti välja, et võimalikest puudustest hoolimata tuleb krediidi kulukuse aastamäär esitada kõigi krediiditoote liikide puhul, et soodustada läbipaistvust ja kooskõla ning anda kogu võimalik teave tarbijate käsutusse[15]. Selleks on eelkõige vaja, et krediidi kulukuse aastamäär aitaks (piisavate finantsteadmistega) tarbijal võrrelda erinevaid pakkumisi ja teha teadlik otsus. Seoses sellega võib väita, et kõnealuseid õiguslikke võimalusi kasutanud liikmesriikides võis teataval määral ka negatiivset mõju ette tulla. Sellisel juhul oli see siiski väga piiratud, arvestades artikli 2 lõike 3 kohaste krediidilepingute väikest arvu kogu Euroopa Liidus.

3.5. Krediidilepingute sõlmimise õiguspärasust käsitlevad liikmesriikide õigusnormid (artikli 10 lõige 1)

Kõik 28 liikmesriiki säilitasid või kehtestasid artikli 10 lõike 1 kohased krediidilepingute sõlmimise õiguspärasust käsitlevad siseriiklikud õigusnormid. Kõik liikmesriigid võtsid kõnealuse õigusliku võimaluse raames vastu otsuse, et krediidilepingute sõlmimisel peaks elektrooniline allkiri olema kehtiv. Kuigi kasutajad märkisid teatavat positiivset mõju tarbijate heaolu seisukohast (eelkõige seoses interneti suurenenud kasutamisega), peetakse Saksamaal paberkandjal lepinguid tarbijakaitse kõrge taseme säilitamise seisukohalt olulisteks (võimaldavad tarbijatel lepingut kaaluda ja mõista selle tähtsust). See on eriti oluline, pidades silmas negatiivseid kogemusi seoses elektroonilise krediidipakkumisega, nagu näiteks SMS laen, mis on Põhjamaades laialt levinud. Tegelikkuses sõlmitakse praegu kogu Euroopa Liidus enamik krediidilepinguid paberkandjal.

---

12 Viisteist liikmesriiki (Austria, Belgia, Eesti, Itaalia, Kreeka, Küpros, Leedu, Läti, Portugal, Prantsusmaa, Rootsi, Rumeenia, Sloveenia, Soome ja Ungari) märgivad, et krediidi kulukuse aastamäär tuleks esitada reklaamis, lepingueelses teabes ja tegelikus krediidilepingus, mis kuulub artikli 2 lõike 3 hõlmatavate krediidilepingute alla.

13 Arvelduskrediidi kasutamine on levinud Küproses, Madalmaades, Saksamaal ja Sloveenias.

14 Kõnealust arvamust avaldasid mitmed erinevad sidusrühmad, sealhulgas krediidiandjad, ametiliidud ja tarbijaorganisatsioonid.

15 Kõnealust arvamust avaldasid enamasti tarbijaorganisatsioonid/tarbijaesindused, aga ka ametiliidud, krediidiandjad ja ametiasutused.

3.6. Taganemisõigus seotud krediidilepingute puhul (artikli 14 lõige 2)

Kolm liikmesriiki (Prantsusmaa, Rumeenia ja Sloveenia) võtsid kasutusele juba kehtivad õigusaktid, et kasutada artikli 3 punktis n määratletud seotud krediidilepingute puhul artikli 14 lõikes 2 sätestatud erandit, mille kohaselt juhul, kui enne direktiivi jõustumist kehtinud õigusaktid sätestavad, et vahendeid ei tohi tarbijale kättesaadavaks teha enne teatud tähtpäeva möödumist, võivad liikmesriigid tarbija selgesõnalisel taotlusel lühendada taganemisõiguse 14päevast tähtaega selle konkreetse tähtpäevani.

Kõnealune õiguslik võimalus annab tarbijatele võimaluse saada ostetud kaubad või teenused varakult ning peaks tagama õigusliku kooskõla olemasolevate siseriiklike õigusaktidega. Lisaks sellele suurendab see krediidiandjate jaoks õiguslikku selgust. Rõhutades seda, et taotluse peab esitama tarbija, püütakse kindlustada, et tarbijale ei avaldata ooteaja lühendamise osas survet. Samas võimaldab see oma ostu suhtes kindlatel tarbijatel kiiremini edasi minna. Sidusrühmad ei olnud kõnealuse õigusliku võimaluse praktilisest kohaldamisest või sellele vahetult omistatavast mis tahes mõjust teadlikud.

3.7. Krediidi ennetähtaegse tagastamise õigus ja krediidiandja hüvitis (artikli 16 lõige 4)

Seitseteist liikmesriiki (Austria, Horvaatia, Iirimaa, Itaalia, Kreeka, Küpros, Leedu, Luksemburg, Läti, Malta, Poola, Prantsusmaa, Slovakkia, Sloveenia Soome, Ungari ja Ühendkuningriik (kõik jurisdiktsioonid)) võtsid üle artikli 16 lõike 4 punkti a, mis käsitleb krediidiandja õigust saada krediidi ennetähtaegse tagastamise korral hüvitist tingimusel, et tagasimakse summa ületab liikmesriigi õiguses kindlaksmääratud künnise.

Üheksa liikmesriiki (Bulgaaria, Hispaania, Küpros, Leedu, Luksemburg, Madalmaad, Malta, Taani ja Ühendkuningriik (ainult Gibraltar)) võtsid üle artikli 16 lõike 4 punkti b, mis käsitleb krediidiandja õigust nõuda ennetähtaegse tagastamise korral erandlikult suuremat hüvitist.

Viis liikmesriiki (Küpros, Leedu, Luksemburg, Malta ja Ühendkuningriik (Gibraltar)) kasutasid mõlemat võimalust.

Sidusrühmad ei ole enamasti teadlikud artikli 16 lõike 4 punktides a ja b sätestatud õiguslikele võimalustele vahetult omistatavast mis tahes mõjust. Kõnealused mõjud on tõenäoliselt piiratud, kuna Euroopas ei ole tarbijakrediidi kokkulepped enamasti piisavalt suure väärtusega, et sundida krediidiandjaid kasutama liikmesriigi kehtestatud õigust künnisele vastava hüvitise nõudmiseks, mõned krediidiandjad jätavad rahalise hüvitise nõudmise võimaluse kasutamata (kuigi neil on selleks seaduslik õigus) ja mõnes liikmesriigis esineb krediidi ennetähtaegset tagasimaksmist üsna harva.

Enamikus liikmesriikides, kes otsustasid kasutada artikli 16 lõike 4 punkti a kohast õiguslikku võimalust, on selle mõju olnud tarbijakaitsele ja/või siseturule positiivne, eriti krediidiandjatele ja tarbijatele antava õigusliku selguse osas. Eelkõige peetakse seda kasulikuks tarbijatele riikides, kus mis tahes hüvitise nõudmise võimalused on nüüd krediidiandjate jaoks rohkem piiratud, ning krediidiandjatele, kuna nad ei satu laenude ennetähtaegse tagasimaksmise tõttu ebasoodsasse olukorda.

4. TEATAVATE DIREKTIIVIS SISALDUVATE MÕISTETE TÄPSUSTAMINE[16]

Direktiivis kasutatakse avatumat sõnastust, et võimaldada liikmesriigil seda oma õiguskultuuri ja turuolukorraga kohandada. Käesolev jagu on koostatud uuringu põhjal, mis käsitleb liikmesriikide õiguslike võimaluste ja muude direktiivi 2008/48/EÜ kohaldamise aspektide mõju tarbijakrediidituru toimimisele Euroopa Liidus.

4.1. „Tähtsusetu tasu" mõiste seoses krediidilepingutega, mille kohaselt krediit tuleb tagasi maksta kolme kuu jooksul (artikli 2 lõike 2 punkt f)

Artikli 2 lõike 2 punktiga f jäetakse tarbijakrediidi direktiivi reguleerimisalast välja krediidilepingud, mille kohaselt krediit tuleb tagasi maksta kolme kuu jooksul ja millelt võetakse ainult väheolulist teenustasu. Seda terminit täpsustasid või selgitasid üheksa liikmesriiki (Belgia, Hispaania, Küpros, Madalmaad, Rumeenia, Sloveenia, Soome, Ungari ja Ühendkuningriik).

Kõnealuse mõiste selgitamisel oli üldise arvamuse kohaselt siseriiklikule krediiditurule ja tarbijakaitsele positiivne mõju. See aitas kaitsta tarbijaid hoolimatute krediidiandjate eest, kes püüdsid tarbijakrediidi direktiivist mööda minna; sidusrühmad on arvamusel, et pikemas perspektiivis võib see parandada üldisi suhteid krediidi andjate ja selle saajate vahel. Krediidiandjate jaoks tagab selle mõiste täpsustamine õigusliku selguse. See võimaldab nende tegevuse tõhusamat rakendamist ja kontrolli. Mõnes liikmesriigis ei suutnud sidusrühmad tuvastada selle mõiste selgitamisele omistatavat mis tahes mõju põhjusel, et kõnealust mõistet oli kirjeldatud tarbijakrediidi direktiivi eelsetes õigusaktides või sellepärast, et krediidilepingute arv, mida see hõlmab, on suhteliselt väike.

4.2. Mõiste „mõistliku aja jooksul" seoses lepingueelse teabe andmisega (artikli 5 lõige 1 ja artikli 6 lõige 1)

Artikli 5 lõike 1 ja artikli 6 lõike 1 kohaselt tuleb krediidiandjal või krediidivahendajal anda tarbijale lepingueelset teavet mõistliku aja jooksul, enne tema sidumist krediidilepingu või mis tahes muu pakkumisega. Kuus liikmesriiki (Leedu, Madalmaad, Prantsusmaa, Rootsi, Rumeenia ja Ühendkuningriik) täpsustasid või selgitasid, mida tähendab „mõistliku aja jooksul". Mõne liikmesriigi ülevõtvates õigusaktides nimetatakse ainult teabe andmist enne lepinguliste sidemete loomist või lepingu sõlmimist.

Mõiste selgitamise mõju tarbijakaitsele peetakse nõrgalt positiivseks. Rootsi tarbijatel on nüüd näiteks piisavalt aega saadud teabega tutvuda ja seda kaaluda (ettevalmistavates töödes märgitakse, et erinevate tarbijate puhul võib lepingutingimustega tutvumiseks vaja minev aeg olla erinev). Samas on mõned sidusrühmad tõstatanud küsimuse, kui suures ulatuses saavad laenufirmad internetis seda nõuet täita ja tegelikult täidavad.

4.3. „Piisavate selgituste" mõiste ja abi, mida osutavad tarbijale krediidiandjad või krediidivahendajad (artikli 5 lõige 6)

Artikli 5 lõike 6 kohaselt tuleb krediidiandjatel ja krediidivahendajatel anda tarbijale piisavaid selgitusi, et tarbija saaks hinnata, kas pakutav krediidileping on kohandatud tema vajadustele ja finantsolukorrale vastavaks. Liikmesriigid võivad kohandada sellise abi andmise viisi ja

[16] Aruande käesolevas jaos kasutatud sõnad „täpsustasid või selgitasid" on seotud asjaomase õigusakti, õigusakti seletuskirja, juriidiliste ettevalmistustööde, selgitavate märkuste ja tarbijakrediidi direktiivis kasutatud mõistete tähendust selgitavate sarnaste dokumentide põhjal liikmesriikides koostatud kirjeldustega. Terminite ja mõistete selgitamise tuvastatud mõju kohta võib öelda, et mis tahes siseturuga seotud mõjud osutavad tegelikult siseriiklikele laenuturgudele.

ulatust ning ka seda, kes abi andmist teostab. Kaheksa liikmesriiki (Austria, Itaalia, Madalmaad, Poola, Rootsi, Sloveenia, Ungari ja Ühendkuningriik) täpsustasid või selgitasid, mida tähendab mõiste „piisavad selgitused".

Positiivsete mõjude osas osutasid Ungari sidusrühmad, et kõnealuse mõiste täpsustamine muutis õigusnormidele vastavuse järelevalve ja kontrolli teostamise ametiasutuste jaoks lihtsamaks (st rakendamine on parem). Itaalia sidusrühmad leidsid, et mõiste täpsustamise tulemusena on tarbijatele antav lepingueelne teave põhjalikum ja arusaadavam. Lisaks sellele märgitakse, et tarbijakrediidilepingute tingimused on muutunud läbipaistvamateks ja nendes kajastatav teave ühtsemaks ja lihtsamaks. Negatiivsete mõjudega seoses osutasid krediidiandjad halduskoormuse kasvule ja suurele teabehulgale, mis tuleb tarbijatel enne otsuse langetamist läbi töötada. Mõne sidusrühma arvates on vajalik parem rakendamine, kuna mõne krediidiandja selgitused on ikka veel ebaselged.

Komisjon on kaebuste ja eelotsuste[17] põhjal teadlik, et tarbijad kirjutavad tihti alla lepingutele, mis ei sobi nende vajadustega. Sellepärast on lepingueelsele teabele esitatavate nõuete üldine ja eelkõige kõnealuse sätte nõuetekohane täitmine ennetava meetmena väga oluline.

4.4. Teatavate krediidilepingute kohta lepingueelse teabe edastamine III lisas esitatud Euroopa tarbijakrediidi standardinfo teabelehel (artikli 6 lõige 1)

Artikli 6 lõike 1 kohaselt peab krediidiandja esitama tarbijale vajaliku teabe, et tarbija saaks võrrelda erinevaid pakkumisi ja teha krediidilepingu sõlmimisel arvelduskrediidi vormis lepingu ja muude teatud spetsiifiliste krediidilepingute vahel valides teadliku otsuse. Selline teave võidakse edastada käesoleva tarbijakrediidi direktiivi III lisas esitatud Euroopa tarbijakrediidi standardinfo teabelehel[18]. Kümme liikmesriiki (Belgia, Bulgaaria, Horvaatia, Iirimaa, Leedu, Luksemburg, Portugal, Sloveenia, Slovakkia ja Ungari) tegid Euroopa tarbijakrediidi standardinfo teabelehe kasutamise spetsiifiliste krediidilepingute puhul kohustuslikuks.

Enamik sidusrühmi nõustub, et Euroopa tarbijakrediidi standardinfo teabelehe mõju tarbijakaitsele oli positiivne ja see saavutas seatud eesmärgi, võimaldades tarbijatel võrrelda erinevaid hindu ja pakkumisi. Euroopa tarbijakrediidi standardinfo teabelehe kohustuslik kasutamine on väidetavalt vähendanud maksete tasumata jätmise ohtu, lihtsustanud laenuprotsessi internetis ning suurendanud läbipaistvust ja konkurentsi siseriiklikul krediiditurul. Esineb ka arvamusi, et Euroopa tarbijakrediidi standardinfo teabelehe kasulikkust vähendab asjaolu, et paljudel tarbijatel puuduvad sellel esitatud teabe täielikuks mõistmiseks küllaldased finantsalased teadmised. Belgias ja Iirimaal peetakse Euroopa tarbijakrediidi standardinfo teabelehte varem tarbijatele jagatud teabega võrreldes keerulisemaks, mistõttu selle mõju tarbijakaitsele hinnati negatiivseks. Krediidiandjad viitavad üldjuhul haldus- ja tegevuskuludele, sealjuures mõnes riigis ilma vastavat kasu saamata. Igal juhul on selge, et Euroopa tarbijakrediidi standardinfo teabeleht muutub tõhusamaks meetmete rakendamisega, mis aitavad parandada tarbijate finantsteadlikkust ja kooskõla artikli 5 lõikega 6.

---

17 Vt näiteks kohtuasi C-76/10, Pohotovost' s..r.o. ./. Iveta Korčkovská, eelkõige punktid 23–25.

18 Sellist teavet edastatakse Euroopa tarbijakrediidi standardinfo teabelehe kaudu artikli 5 lõike 1 kohaselt ka muude krediidiliikide kohta.

4.5. Piisava teabe mõiste seoses kohustusega hinnata tarbija krediidivõimelisust (artikli 8 lõige 1)

Artikli 8 lõike 1 kohaselt peab krediidiandja hindama tarbija krediidivõimelisust vajaduse korral tarbijalt saadud teabe alusel ja kasutades vajadusel asjakohaseid andmebaase. Kaks liikmesriiki (Belgia ja Ühendkuningriik) täpsustasid või selgitasid, mida tähendab piisav teave.

Kõnealuse mõiste selgitamisel oli positiivne mõju, näiteks leidsid Belgia sidusrühmad, et krediidiandjate kohustus registreerida teatavad finantstooted ja säilitada konsultatsioonide tulemused tarbijate krediidivõimekuse kohta oli tarbijatele kasulik, kuigi põhjalikku ja täpset teavet nõuti ja saadi tarbijatelt juba enne direktiivi ülevõtmist. Kõnealuse sätte rakendamise osas on siiski kahtlusi (mõned sidusrühmad on veendunud, et huvide konflikti tõttu kauba/teenuse müümise ja õiguslikest kohustustest kinnipidamise vahel ei muretse müügipunktides lepinguid pakkuvad krediidiandjad alati piisavat teavet). Selle tulemusena ei hinnata alati piisavalt üksikasjalikult tarbija krediidivõimelisust.

4.6. Märkimisväärse suurendamise mõiste seoses kohustusega hinnata tarbija krediidivõimelisust (artikli 8 lõige 2)

Artikli 8 lõike 2 kohaselt peab krediidiandja hindama tarbija krediidivõimelisust enne krediidi kogusumma mis tahes märkimisväärset suurendamist. Kolm liikmesriiki (Bulgaaria, Rootsi ja Sloveenia) selgitasid, mida tähendab märkimisväärne suurendamine, kehtestades erikünnise, millega kaasneb krediidiandja kohustus hinnata tarbija krediidivõimekust.

Positiivse mõju osas olid Sloveenia sidusrühmad seisukohal, et kõnealuse mõiste selgitamine vähendas krediidilepingu kõigi osapoolte riskitaset ja tagab kõigi tarbijate võrdse kohtlemise. Bulgaaria sidusrühmad märkisid, et praktikas hinnatakse krediidivõimelisust sõltumata õigusaktides määratletud protsendist ja seda silmas pidades ei ole selgitus olukorda tingimata muutnud. Rootsi sidusrühmad ei olnud märkimisväärse suurendamise mõiste selgitamisest enamasti teadlikud ja ei saanud seetõttu anda teavet selle mõju kohta.

4.7. Arvelduskonto märkimisväärse ületamise mõiste (artikli 18 lõige 2)

Artikli 18 lõike 2 kohaselt peab krediidiandja arvelduskonto märkimisväärse ületamise korral, mis vältab kauem kui üks kuu, esitama tarbijale viivitamata vastava teabe paberil või mõnel muul püsival andmekandjal. Kolm liikmesriiki (Belgia, Rumeenia ja Ühendkuningriik) täpsustasid, mida kujutab endast arvelduskonto märkimisväärne ületamine (Belgia ja Rumeenia kehtestasid erikünnised).

Kõnealuse mõiste täpsustamist peetakse tarbijakaitse seisukohalt positiivseks Belgias (õigusliku selguse tõttu krediidiandja ja tarbija jaoks, mis lihtsustab õigusnormide järgimist ning psühholoogilise tõrke tõttu, mida tekitab arvelduskonto ületamise piirsumma olemasolu) ja Rumeenias (lihtsuse ja õigusliku selguse tõttu seoses siseriiklikes õigusaktides sätestatud arvväärtusega, mis on eriti kasulik väiksemate finantsteadmistega tarbijatele).

5. ARTIKLI 2 LÕIKE 2 PUNKTIS C SÄTESTATUD KÜNNISTE TÄHTSUS TARBIJAKREDIIDITURGUDE JAOKS NING ENNETÄHTAEGSE TAGASTAMISE KORRAL HÜVITISE ARVUTAMISEKS KASUTATAVAD KÜNNISED JA PROTSENDID[19]

Artikli 2 lõike 2 punktiga c piiratakse direktiivi reguleerimisala krediidilepingutega, mille krediidi kogusumma on suurem kui 200 eurot ja väiksem kui 75 000 eurot[20]. Sidusrühmade seas läbiviidud uuring ei anna kõnealuste künniste tähtsuse osas selget vastust.

Kuigi riikide laenuandjate ühenduste vastuste kohaselt on alumine künnis, mis võimaldab laenuandjatel väikeseid odavaid laene anda, tähtis, on suurem osa tarbijakaitseorganitest künniste kaotamise poolt. Tarbijakaitseorganid, kes ei poolda künniste kaotamist, pärinevad peamiselt liikmesriikidest, kes kohaldavad tarbijakrediidi direktiivi tarbijakrediitidele, olenemata nende summast. Samas soovivad laenuandjate seas läbiviidud uuringu kohaselt mõned laenuandjad alumise künnise tõstmist ja ülemise künnise langetamist. Kaks laenuandjat pooldavad siiski ka ülemise künnise tõstmist.

Ennetähtaegse tagastamise hüvitamise künniste osas ei nimetanud üksikud vastanud sidusrühmad mingit mõju vastavatele krediiditurgudele. Hüvitise protsentide kohta tagasisidet ei saadud.

6. DIREKTIIVI MÕJU TARBIJAKREDIIDITURGUDELE[21]

6.1. Tarbijakrediidituru suurus

Finantskriisi tagajärjel vähendasid majapidamised oma tarbimiskrediidi võlgu ja laenuandjad muutsid rangemaks laenuandmistingimused, mille tulemusena maksmata tarbimiskrediidi võlg, mis oli 2009. aastal 9,1 % SKPst, vähenes 2011. aasta lõpuks 8,2 %-le SKPst. Nende koondandmete taga[22] on tarbijakrediidi väga erinev osakaal Euroopa Liidu riikides, mille keskmine tasumata summa inimese kohta 2011. aasta lõpu seisuga ulatub 212 eurost Leedus kuni 4 111 euroni Küprosel. Küprosel on ka kõige suurem tarbijakrediidi osakaal SKP kohta (19 %), talle järgnevad Kreeka (15 %), Ungari (14 %), Ühendkuningriik (14 %), Bulgaaria (12 %), Rumeenia (11 %), Iirimaa (11 %) ja Poola (10 %). Madalaim tarbijakrediidi osakaal on Leedus, Luksemburgis, Eestis ja Lätis, kus see on vähem kui 5 %.

Hoolimata suurest erinevusest riikide vahel on andmeid, et ajavahemikul 2000–2011 ühtlustus vähehaaval tasumata tarbijakrediidi tase inimese kohta. See tähendab, et varem madala tarbijakrediiditasemega liikmesriikides suureneb tarbijakrediit inimese kohta kiiremini kui nendes liikmesriikides, kus tarbijakrediidi tase on juba kõrge.

Välisvääringus näidatud tarbijakrediit kujutab endast tarbijatele täiendavat riski ja mõnes liikmesriigis, enamasti väljaspool euroala, on see levinud. Näiteks on Leedus välisvääringus näidatud tarbijakrediidi osakaal kogu tarbijakrediidi kogusummas suurenenud 3 %-lt 2004. aastal 45 %-le 2012. aasta juuli lõpus. Austria on ainus euroala liikmesriik, kus on välisvääringus tarbijakrediiti. Suure osa välisvääringus krediidist moodustavad

---

19 Käesolev jagu on koostatud Euroopa tarbijakrediidituru toimimist käsitleva uuringu põhjal, mille korraldasid IPSOS ja London Economics.

20 Edaspidi jäävad krediidilepingud, mille eesmärk on elamukinnisvara renoveerimine ning mille kogusumma on suurem kui 75 000 eurot, direktiivi 2008/48/EÜ reguleerimisalasse, mida on muudetud direktiiviga elamukinnisvaraga seotud krediidilepingute kohta (ELT L 60 28.2.2014).

21 Käesolev jagu on koostatud Euroopa tarbijakrediidituru toimimist käsitleva uuringu põhjal, mille korraldasid IPSOS ja London Economics.

22 Andmed pärinevad ECRI andmebaasist, mis paljudes riikides ei hõlma väljaspool rahaloomeasutusi (hoiuseid vastu võtvad pangad) tegutsevaid krediidiandjaid. Seega on tarbijakrediidituru tegelik suurus alahinnatud.

kodukapitalilaenud (st hüpoteegiga tagatud tarbimislaenud, mis on levinud paljudes Ida- ja Kesk-Euroopa liikmesriikides) või eluasemelaenud. Vahetuskursside muutumise tõttu suhte osakaal kõigub.

Finantskriisi tagajärjel on tarbijakrediidi üldine väärtus mitmetes liikmesriikides viimastel aastatel kahanenud. Kuigi see langes kokku tarbijakrediidi direktiivi vastuvõtmise ja rakendamisega, osutas enamik laenuandjate seas läbiviidud uuringule[23] vastajaid, et nad ei märganud, et tarbijakrediidi direktiivi vastuvõtmine ja ülevõtmine oleks mõjutanud nende antud uue krediidi mahtu. Siiski märkis mitu laenuandjat, et tarbijakrediidi direktiiv mõjutas nende antud uut krediiti riigi vääringus krediidi osas. Mõju märganutest leidsid mõned, et see oli positiivne, teised arvasid, et mõju oli negatiivne.

6.2. Tarbijakrediidituru struktuur ja siseriiklikel turgudel kättesaadavate krediiditoodete valik

Reguleerivate asutuste ja riikide laenuandjate ühenduste seas läbiviidud uuringutes küsiti loetelu suurimatest kinnisvaraga tagamata tarbijakrediidi andjatest, eraldi krediidiasutuste ja laenufirmade kohta. Kõnealuste uuringute abil kogutud teave ei ole täielik ja teabe puudumist laenufirmade tegevuse kohta ei tohiks seega tõlgendada märgina selle vähesusest. Krediidiasutuste (st pankade) ja laenufirmade suhteline tähtsus tarbijakrediidi andmise osas on Euroopa Liidus erinev. Tarbijauuringu[24] tulemuste kohaselt on laenufirmade aktiivsus kõige suurem Itaalias, Rootsis ja Ühendkuningriigis.

Praegu ei ole saadaval usaldusväärseid andmeid turu kontsentratsiooni kohta tarbijakrediidituru ja rohkem teavet ei andnud selle küsimuse kohta ka reguleerivatelt asutustelt ja riikide laenuandjate ühendustelt saadud vastused. Euroopa Keskpanga andmete kohaselt[25] võib lugeda kõrgeks Eesti, Madalmaade ja Soome turukoondumise taset. Ühist arengut ei tundu aja lõikes siiski olevat: turu kontsentratsioon Eestis langes samal ajal, kui see Madalmaades ja Soomes tõusis. Sarnaselt ei ole ühist suundumust märgata kõigi teiste liikmesriikide turu kontsentratsioonis ja üldine ELi keskmine indeks tõusis väheke, jäädes siiski konkurentsivõimeliseks.

Kõik reguleerivad asutused, kes esitasid valiku siseriiklikul turul saadaolevatest riigisiseselt pakutavatest krediiditoodetest (10 toodet 20st),[26] kinnitasid, et arvelduskrediit on vastavates riikides levinud või väga levinud ning seda pakutakse peamiselt riigisiseselt ja riigi vääringus. Sama kehtib krediitkaartide ja eralaenude kohta. Siinkohal tuleb rõhutada, et kõigis riikides ei ole krediitkaardi ja määratud tagasimaksega deebetkaartide mõiste tingimata ühesugune. Prantsusmaal nimetatakse näiteks määratud tagasimaksega deebetkaarte tihti krediitkaartideks.

Seoses iga riigi siseturul kättesaadavate krediiditoodete arvuga loetles Slovakkia reguleeriv asutus levinud või väga levinud krediiditoodetena 19 toodet (20st) ja Ühendkuningriigi reguleeriv asutus nimetas 16 toodet. Kõige vähem pakutavaid tooteid oli Saksamaal ja Luksemburgis, kus märgiti vastavalt ainult seitse ja kaheksa levinud või väga levinud krediidiliiki.

---

[23] Viisid läbi Ipsos ja London Economics Euroopa tarbijakrediidituru toimimist käsitleva uuringu raames.

[24] Uuringu viisid läbi Ipsos ja London Economics.

[25] Koondumist mõõdeti Herfindahli-Hirschmani indeksiga, mis põhineb pankade koguvaral.

[26] Need riigid on Belgia, Eesti, Leedu, Luksemburg, Portugal, Rootsi, Saksamaa, Slovakkia, Tšehhi Vabariik ja Ühendkuningriik.

Laenufirmade antavaid laene (üldiselt) esitasid levinute või väga levinutena ainult Ühendkuningriigi laenuandjate ühendused. Ühendkuningriigis on ka levinud või väga levinud laenufirma antavad edaspidi saadaval sissetulekul põhinevad laenud. Samuti kinnitas Ungari laenuandjate ühendus, et riigis on levinud välisvääringus näidatud edaspidi saadaval sissetulekul põhinevad laenud, mida annavad välisriikide organisatsioonid.

6.3. Tarbijakrediidile toetumine ELis

Krediidile toetumist tarbijate igapäevaste vajaduste rahastamisel saab mõõta krediidivoo suhtena majapidamise kulutustesse. Selline suhe näitab, kui suur osa aastastest kulutustest rahastatakse krediiti kasutades. Kui tarbijad teevad rohkem krediidi tagasimakseid, kui nad võtavad uut krediiti, võib kõnealune suhe olla negatiivne, mis tähendab, et tarbijad vähendasid oma võlajääki. Tarbijakrediidile tuginemine on liikmesriigiti väga erinev.

Kõik liikmesriigid, välja arvatud Saksamaa, tuginesid enne finantskriisi algust järjest enam kodumajapidamise kulutuste osas tarbijakrediidile. Pärast 2007. aastat vähendasid mitmete liikmesriikide tarbijad krediidile tuginemist, eelkõige Iirimaal (–1,4 %), Hispaanias (–1,3 %) ja Ühendkuningriigis (–1,2 %). Saksamaa ja Slovakkia on ainsad kaks liikmesriiki, kus pärast 2007. aastat tarbijakrediidile tuginemine võrreldes varasemaga suurenes.

6.4. Piiriülese krediidi andmine

20 vastanud reguleeriva asutuse seast andsid ainult 11 üldiseid andmeid vastavates riikides antud krediidi kohta ja mis veelgi olulisem, ainult kolm vastanut lisasid andmed piiriülese krediidi osakaalu kohta. Uuringu raames korraldatud küsitlusele vastajad märkisid, et piiriülene krediit ei oma riigis tähtsust või selle maht on tühine. Ainult kuus uuringule vastanud viiekümnest laenuandjast kinnitasid, et nad tegelevad piiriülese laenamisega. Kõnealustest vastanutest kolm ütlesid, et piiriülene laenamine toimub filiaalide kaudu, kaks kasutasid selleks tütarettevõtteid ja üks otsest väljalaenamist. Andmed esitanute hulgas on keskmine piiriülese krediidi protsent krediidi kogumahust 1,43 %.

Tarbijauuringu kohaselt tuleb tarbijate hulgas piiriülest laenamist ette üsna harva, aga siiski märgatavalt sagedamini kui eelmiste uuringute kohaselt (umbes 5 %). Liikmesriikide vahel on piiriülese laenamise puhul suured erinevused. Kui Austrias on selle osakaal nullilähedane (0,2 %), siis Slovakkias olid umbes ühe neljast (23 %) laenuvõtjate omandatud uusimast krediiditootest välja andnud teiste liikmesriikide krediidiasutused[27]. Suurema sissetulekuga inimesed võtavad suurema tõenäosusega laenu teisest liikmesriigist.

Seoses võimalike tõketega piiriülese krediidi andmisel ja võtmisel ei märkinud enamik laenuandjaid, mis laadi takistused ei võimaldanud neil teise liikmesriigi tarbijakrediiditurule pääseda, kuigi mõned osutasid, et tõkestavaks asjaoluks oli kvaliteetsele krediiditeabele juurdepääsu puudumine või nende toote sobimatus piiriüleseks pakkumiseks. Muud vastused hõlmasid likviidsust, kooskõla õiguslike meetmete algatamisel vajaduse korral, rahastamiskulude erinevust eri riikide vahel, raskusi tasumata summade kohtuvaidluste kaudu kättesaamisel, aga ka kultuurilisi ja keelelisi tõkkeid.

[27] Võimalik siiski, et mõned vastajatest said piiriülese krediidi tähendusest valesti aru ja märkisid selliste laenudena riigis registreeritud, aga võõrkeelset nime kandva panga antud laenud või välisvääringus pikendatud krediidi.

6.5. Võrreldavate krediiditoodete hinnaerinevus riigisiseselt ja riikide vahel

Ajavahemikul 2009–2013 langes krediidi kulukuse aastamäär Euroopa Keskpanga andmetel kõigis liikmesriikides peale seitsme (Bulgaaria, Eesti, Leedu, Läti, Slovakkia, Tšehhi Vabariik ja Ungari), kõige suurem (3,2 protsendipunkti) oli langus Rumeenias. Kahjuks puudub võimalus hinnata direktiivi mis tahes mõju krediidi kulukuse aastamäärale, kuna direktiivi ülevõtmine langes kokku finantskriisi aastatega.

Tarbijakrediidi kulud erinevad riigiti märkimisväärselt. Näiteks jääb krediidi kulukuse aastamäär vahemikku kuni 6 % või sellest allapoole mitmetes euroala riikides, ulatudes kuni 35 %ni mitmetes Kesk-Euroopa riikides. Finantskriisi tagajärjel vähenesid kogu ELis järsult keskpankade intressimäärad. Tarbijakrediidi intressimäärade (keskpanga netomäärad) vastastikune lähenemine ELi riikide vahel ajavahemikul 2003–2012 näib olevat toimunud mõõdukal kiirusel.

Krediidi kulukuse aastamäärade erinevuse analüüs riikide vahel ja riigisiseselt võrreldavate krediidipakkumiste puhul tugineb anonüümsete klientide kogutud paberkandjal reklaamidel ja London Economicsi kogutud veebipõhistel reklaamidel. 80 % kogutud reklaamidest kajastasid krediidi kulukuse aastamäära.

Kõige kallimad olid laenufirmade eralaenude pakkumised, mille krediidi kulukuse aastamäär oli keskmiselt 80 %. See ei ole üllatav, arvestades, et laenufirmad pakuvad tihti väga lühikese tähtajaga laene, millel on kõrge intressimäär. Selgus, et põhjalikuma teabega varustatud pakkumised on odavamad.

Krediidi kulukuse aastamäär hõlmab kõik krediidiga kaasnevad kulud, sealhulgas laenuintressimäära ning samuti kõik muud lõivud ja maksud. Erinevuse krediidi kulukuse aastamäära ja laenuintressimäära vahel tekitab täiendavate tasude hulk, mida tarbijal tuleb maksta. Suurima erinevuse poolest krediidi kulukuse aastamäära ja laenuintressimäära vahel paistavad silma Iirimaa ja Ühendkuningriik, seevastu Islandis ja Luksemburgis olid kõigis analüüsitud reklaamides laenuintressimäärad ja märgitud krediidi kulukuse aastamäärad identsed. Kogu ELis on kõige suurem erinevus üldiselt eralaenude krediidi kulukuse aastamäära ja laenuintressimäära vahel (peaaegu 7 protsendipunkti), samas kui autolaenude ja võlgade ajatamise puhul on erinevus kõige väiksem, vastavalt 2,5 ja 3,8 protsendipunkti.

7. DIREKTIIVI MÕJU TARBIJAKAITSELE[28]

Enne kui vaadelda, kuidas laenuandjad täidavad direktiiviga kehtestatud kohustusi, on oluline märkida, et uuringus osalenud reguleerivate asutuste arvamuse kohaselt on kõik või vähemalt enamik laenuandjatest oma kohustustest üldjoontes teadlikud. Reguleerivatest asutustest märkisid pooled, et ei ole võtnud mis tahes täitemeetmeid seoses laenuandjate kohustuste täitmata jätmisega. Ainult 20 % uuringus osalenud reguleerivatest asutustest pidid seda tegema 2010. ja 2011. aastal. Tuleb siiski märkida, et ainult 70 % reguleerivatest asutustest kontrollisid, kas laenuandjad tegelikult täidavad oma kohustusi klientide suhtes.

7.1. Teabenõuete täitmine reklaamimise etapil

Artikli 4 kohaselt tuleb tarbijakrediiditoodete reklaamides teha kogu asjaomane teave teatavaks tüüpilise näite kujul. Seda nõuet ei kohaldata reklaamidele, milles jäetakse

[28] Käesolev jagu on koostatud Euroopa tarbijakrediidituru toimimist käsitleva uuringu põhjal, mille korraldasid IPSOS ja London Economics.

esitamata teave kulude kohta, ja mõnes liikmesriigis reklaamidele, milles esitatakse ainult krediidi kulukuse aastamäär. Sellepärast puudutab järgmine analüüs ainult selliseid reklaame, milles tuuakse välja mis tahes muud laenukulud peale krediidi kulukuse aastamäära; kuna tarbijakrediidi erinevate liikide kohta kehtivad erinevad teabenõuded, tuleb iga krediidiliigi puhul nõuetele vastavuse taset eraldi analüüsida. Analüüsitud valimis vastasid kõigile teabenõuetele ainult 22 % üht või teist liiki finantsteavet esitavat reklaami. Kui mõne riigi puhul vastasid teatavate toodete kõik reklaamid teabenõuetele, siis teiste riikide puhul see nii ei olnud. Erinevat laadi reklaamide võrdlemine näitas, et krediitkaartide reklaamid olid teabe täielikkuse poolest halvimad ja autolaenude omad paistsid silma parimatena.

Artikli 4 kohaselt peab olema selgel, kokkuvõtlikul ja selgelt eristuval viisil esitatud ka standardteave. Reklaamide analüüs näitas suuri erinevusi nende selguses liikmesriigiti ja tarbijakrediiditoodete lõikes. Reklaamide õnnestumise võrdluse tulemusena tõusid esimese viie riigi seas kõigi standardteabe kriteeriumide alusel esimeseks Madalmaad. Kõigi nelja tarbijakrediidi lõikes oli keskmine tulemus 5,5 punkti 8st. Autorendireklaamide puhul on suurim erinevus Eesti reklaamide vahel, mis on kõige ebaselgemad ja said kaheksast punktist keskmiselt ühe. Sama halba olukorda märgiti ainult Bulgaaria võlgade ajatamise reklaamide puhul. Ka siin on Madalmaade reklaamid järjekindlalt head ja on nii krediitkaartide kui ka eralaenude osas parimal kohal. Ükski liikmesriik ei saavutanud siiski kaheksa punktiga kaheksast täiuslikku tulemust.

Üldiselt, vaatamata sellele, mis tüüpi on laenuandja, milline on krediidi liik või tarbijateni jõudmise vahend, ei vasta paljud reklaamid mitmetele direktiivi nõudmistele ja see muudab tarbijate jaoks pakkumiste võrdlemise tarbetult keeruliseks. Selline olukord annab tunnistust vajadusest parandada täitmist selles valdkonnas.

7.2. Teabenõuete täitmine seoses krediidi kulukuse aastamäärade ja tüüpilise näitega

Ainult 73 % kõigist reklaamidest, milles laenukulud on märgitud, esitavad tüüpilise näite. Reklaamid krediitkaartide kohta on selles osas eriti tagasihoidlikud. Paljudes nendest on märgitud kaardi aastatasu, aga tüüpilist näidet ei ole esitatud. Kuna aastatasud on osa krediitkaarti kasutavate tarbijate laenukuludest, oleks kõnealustes reklaamides tulnud esitada ka tüüpiline näide.

Mitmetes liikmesriikides sisaldab siiski 100 % konkreetsesse kategooriasse kuuluvatest reklaamidest tüüpilist näidet. Nende reklaamide hindamiseks, mis sisaldasid peale tüüpilise näite ka kogu vajalikku teavet, kasutati komisjoni veebilehel[29] olevat krediidi kalkulaatorit, et võrrelda tulemusi tüüpilises näites märgitud krediidi kulukuse aastamääraga. Veidi vähem kui poolte reklaamide puhul, mis sisaldasid krediidi kulukuse aastamäära arvutamiseks piisavalt teavet, ei ühtinud krediidi kalkulaatori abil saadud krediidi kulukuse aastamäär sellega, mis oli esitatud reklaamis. Keskmine erinevus reklaamis esitatud ja kalkulaatori abil saadud krediidi kulukuse aastamäära vahel oli 0,35 protsendipunkti. Austria, Iirimaa, Luksemburgi ja Madalmaade analüüsitud krediidi kulukuse aastamäärad sobisid kokku krediidi kalkulaatori abil arvutatutega ning kogu krediidi kulukuse aastamäära taasesitamiseks vajalik teave oli tüüpilises näites antud.

[29] http://ec.europa.eu/consumers/index_en.htm.

7.3. Teabenõuete täitmine lepingueelsel etapil

Kas teave on põhjalik ja täpne?

Artiklis 5 käsitletakse lepingueelset teavet, mida krediidiandja peab tarbijale andma mõistliku aja jooksul enne tema sidumist krediidilepingu või muu krediiti puudutava pakkumisega. Kõnealune teave on ette nähtud selleks, et aidata tarbijal teha mitmete krediidipakkumiste lihtsa võrdlemise abil teadlik otsus. Artikli 5 kohaselt loetakse kõik lepingueelsed nõuded täidetuks, kui tarbija saab Euroopa tarbijakrediidi standardinfo teabelehe.

Pakkumistele juurdepääsu saamine oli anonüümse kliendiuuringu käigus põhiline katsumus. Mitmetes riikides paluti anonüümsetel klientidel läbida krediidikontroll, enne kui nad tegelikult jõudsid saada üksikasjalikku teavet küsitud krediidi kohta. See muutis anonüümsete klientide valiku raskemaks, seda eriti Lätis, Madalmaades, Rootsis, Saksamaal, Taanis ja Ühendkuningriigis. Mõnel juhul ei tehtud anonüümsetele klientidele ühtegi pakkumist, kuna need olid kättesaadavad ainult konkreetse laenuandja tegelikele klientidele.

Enamik anonüümsetest klientidest ei saanud krediidiandjatelt teavet oma õiguste kohta tarbijatena, eelkõige õiguse kohta krediidilepingust 14 päeva jooksul taganeda (oma õiguste kohta sai teavet keskmiselt 11 %) ja õiguse kohta saada viivitamata teavet andmebaasis tehtud päringu põhjal krediiditaotluse tagasilükkamise korral (oma õiguste kohta sai teavet vähem kui 30 %). 80 % juhtudest ei selgitatud anonüümsetele klientidele, kuidas arvutati krediidi kulukuse aastamäär. Üldiselt näitavad anonüümse kliendiuuringu tulemused, et tarbijakrediidi direktiivi lepingueelse teabe nõudeid ei täideta väga sageli, kuigi positiivne oli see, et ainult 15 % anonüümsetest klientidest ei saanud teada intressimäära taset ja ainult 16 %-le ei öeldud, kas intressimäär on fikseeritud või muutuv. Lõpptulemusena said Euroopa tarbijakrediidi standardinfo teabelehe isegi pärast vastavasisulise palve esitamist üksnes ligikaudu pooled anonüümsetest klientidest.

Piisava lepingueelse teabe andmise poolest autolaenude kohta on parimad Saksamaa ja Sloveenia, krediitkaardilaenude kohta Poola ja Portugal ja eralaenude kohta Sloveenia ja Portugal. Autolaenude osas on madalaimal kohal Eesti ja Luksemburg. Krediitkaartide osas on kõige halvema tulemusega Luksemburg, kellele järgneb Taani. Eralaenude puhul on viimasel kohal taas kord Taani. Üldiselt on järjestuse alumises osas Eesti, Rootsi, Luksemburg, Austria ja Taani. Erinevate krediiditoodete vahel on samuti selged erinevused, kusjuures krediitkaartide puhul on olukord kõige halvem.

Selgitused: kas krediidiandjad on valmis laenuvõtjatele krediiditingimusi selgitama?

Teabe andmine ei ole küllaldane, kui seda ei esitata selgelt ja arusaadavalt ning kui krediidiandja ei taha ja ei ole võimeline tingimusi arusaadavalt selgitama. Artikli 5 lõike 6 kohaselt tuleb krediidiandjatel ja vajaduse korral krediidivahendajatel anda tarbijale piisavaid selgitusi. Anonüümse kliendiuuringu käigus küsiti uuritavatelt, kas krediidiandjad tagasid neile kogu vajaliku teabe otsuse tegemiseks laenu või krediitkaardi kohta. Enamik krediidiandjaid läbis testi kõigi krediidiliikide puhul (53–61 %). Enam kui poolte liikmesriikide kohta see siiski ei kehti. Eriti halb oli olukord Maltal, kus ainult 24 % anonüümsetest klientidest teatasid, et nad said otsuse tegemiseks kogu vajaliku teabe. Parima tasemega liikmesriigid on Küpros, Itaalia ja Saksamaa (vastavalt 79 %, 77 % ja 71 %).

Anonüümne kliendiuuring ei anna selgeid tõendeid selle kohta, kas krediidiandjad koostavad oma selgitused vastavalt laenuvõtja vajadustele või haridustasemele. Suur osa

krediidiandjatest (kõikide krediidiliikide puhul) nõuavad siiski teavet võimaliku laenuvõtja töö, sissetulekute ja koduomaniku staatuse kohta.

Ligikaudu 60 % tarbijaküsitlusele vastanutest olid küsinud teavet ainult ühelt laenuandjalt, tavaliselt oma pangalt. Peaaegu üheksa tarbijat kümnest olid arvamusel, et krediidiandjad, kellega suheldi, olid avameelsed ja ausad ning neile antud teave oli ülevaatlik ja selge. Selline arvamus, mis on vastupidine anonüümsete klientide tähelepanekule, et osa teabest jäeti neile andmata, näib tõestavat, et tavaline laenuvõtja ei ole täielikult teadlik sellest, missugust teavet ta peaks saama.

Uuring näitab, et teatavad demograafilised tunnused muudavad märkimisväärselt tõenäolisemaks, et tarbijale antakse selgitusi selle kohta, mida ta küsib. Selgituste saamisel on eelisolukorras naised, samuti eakad inimesed ja suurema sissetulekuga isikud.

7.4. Avaldatud teabest arusaamise objektiivne hinnang seoses tarbijatega[30]

Tarbijakrediidituru uuringus käsitleti ka tarbijate finantsoskuste küsimust. Tarbijate finantsoskuste hindamiseks on vaja usaldusväärset ja objektiivset hindamisalust. Erinevalt muudest oskuste valdkondadest ei ole praegu olemas ühtlustatud ja üldiselt tunnustatud teste finantsoskuste taseme hindamiseks.

Finantsoskuste taseme hindamiseks paluti tarbijaküsitlusele vastanutel hinnata, kumb kahest krediidipakkumisest on intressimäära ja krediidi kulukuse aastamäära kohta esitatud teabe põhjal odavam, et välja selgitada nende teadmised krediidi kulukuse aastamäära kohta ja selle seose kohta intressimääraga. Vähem kui 40 % vastanutest andsid õige vastuse, mis lubab objektiivselt arvata, et paljud tarbijad ei saa aru neile krediidi kulukuse aastamäära kohta (ja selle seose kohta intressimääraga) esitatud teabest. Kõnealune tulemus näitab, et 60 % tarbijatest ei saa tegelikult aru, mis on krediidi kulukuse aastamäär ja kuidas seda kasutatakse ning kinnitab, et nende finantsoskuste tase on võrdlemisi madal.

Tähtis on õiguste olemasolu, mis võimaldavad tarbijatel krediidi ennetähtaegselt tagastada ja 14 päeva jooksul pärast lepingu allkirjastamist sellest taganeda, aga soovitud mõju saavutamiseks peavad tarbijad olema nendest õigustest teadlikud. Kui tarbijad ei ole nendest õigustest teadlikud, võivad nad ekslikult eeldada, et on lepinguga selle allkirjastamise hetkest kuni kindlaksmääratud lõpptähtajani seotud. See kahjustaks tõsiselt tarbijate õiguste edendamist, tarbijakaitset ja turukonkurentsi. Teadlikkus krediidi ennetähtaegse tagastamise ja lepingust taganemise õigustest on sotsiaal-demograafiliste tunnusjoonte lõikes erinev. Nagu oligi oodata, on finantsalaselt teadlikumad vastajad ka mõlemast õigusest tõenäoliselt teadlikumad. Täistööajaga töötavad vastajad teadsid samuti suurema tõenäosusega ennetähtaegse tagastamise õigusest, aga mitte õigusest lepingust taganeda.

Tarbijate teadlikkus oma isiklike krediidilepingute finantsüksikasjadest on ebaühtlane. 64 % uuritud laenuvõtjatest teadsid, kas krediidi kulukuse aastamäär on nende lepingus nimetatud, 84% teadsid intressimäära tüüpi (st fikseeritud või muutuv) ja 74 % teadsid, kas ennetähtaegne tagastamine võib kaasa tuua leppetrahvi. Seoses teadlikkusega krediidi ennetähtaegse tagastamise ja 14 päeva jooksul pärast lepingu allkirjastamist sellest taganemise õiguste kohta selgus, et vastavalt 73 % ja 71 % tarbijaküsitluses osalejatest teadsid, et krediidiandjad peavad andma lepingueelset teavet nende õiguste kohta, kuid teadlikkuse tase on liikmesriikide lõikes äärmiselt erinev.

[30] Põhineb tarbijakrediidituru uuringu raames läbi viidud küsitlusel.

7.5. Õigus krediidilepingust taganeda ja õigus krediit ennetähtaegselt tagastada

Kui sageli tarbijad krediidilepingust õigusjärgse tähtaja jooksul taganevad?
Artiklis 14 sätestatakse, et tarbijatele tuleb anda 14 kalendripäeva pikkune ajavahemik, mille jooksul nad võivad krediidilepingust ilma põhjendusteta taganeda. Eelkõige agressiivset turunduse ja müügi taktikat silmas pidades pakub kõnealune järelemõtlemisperiood tarbijatele olulist kaitset. Lisaks aitab see parandada turukonkurentsi, kuna tarbijad saavad veel 14 päeva jooksul pärast lepingu sõlmimist valida konkurentsivõimelisema pakkumise.

Tarbijauuringu kohaselt püüdsid ainult vähesed laenuvõtjad – umbes 1 % – lepingust 14 päeva jooksul pärast allkirjastamist taganeda. Neist 42,2 % ei olnud selles edukad. Sellega seoses on tähtis meeles pidada, et mõned vastajatest võisid oma lepingud sõlmida enne direktiivi kasutuselevõtmist.

Kui sageli maksavad tarbijad krediidi ennetähtaegselt tagasi ja millist mõju avaldab hüvitise taotlemine valmisolekule ennetähtaegselt tagasi maksta?
Artikli 16 kohaselt on tarbijal õigus „osaliselt või täielikult täita oma krediidilepingust tulenevad kohustused”. Kõnealusest õigusest tuleneb kahekordne kasu: kõigepealt pakub see tarbijatele laialdasemaid õigusi ja kaitset, mis annab neile oma finantsasjade haldamises suurema vabaduse. Teiseks on see konkurentsivõimelise krediidituru oluline koostisosa, mis annab tarbijatele võimaluse vahetada lepinguid, kui mujalt saadakse parem krediidipakkumine.

Selle kohta, kui sageli maksavad tarbijad oma krediidi tagasi ennetähtaegselt, on erinevaid tõendeid. Kuigi laenuandjad ja tarbijaühingud kinnitavad, et seda juhtub üsna harva, näitas tarbijaküsitlus, et ligi veerand kõigist vastajatest on proovinud krediiti ennetähtaegselt tagasi maksta, kusjuures 86 % olid selles edukad. Nende koondarvude taga peitub siiski suur erinevus liikmesriikide vahel ja tarbijakrediidi liikide lõikes. Tarbijaküsitlus annab ka kindlad tõendid selle kohta, et suuremate finantsalaste teadmistega ja nooremad vastajad maksavad krediidi suurema tõenäosusega ennetähtaegselt tagasi.

7.6. Rahulolu, probleemid ja kaebused

Tarbijauuringu kohaselt põhjustas krediidileping või krediidiandja viimase viie aasta jooksul probleeme 9 %-le kõigist tarbijatest. Uuringutulemused näitavad, et riikide lõikes oli siiski suuri erinevusi. Sotsiaal-demograafiliste tunnusjoonte alusel leiti, et vanematel vastajatel oli seoses krediidilepingutega märkimisväärselt vähem probleeme. Üldiselt tundub, et enamik kaebusi on tasude, lepingust taganemise ja krediidi ennetähtaegse tagastamise õiguse kohta.

Ainult üks kolmandik probleemidega kokkupuutunud tarbijatest väitsid, et nad esitasid kaebuse. Tarbijate probleemide lahendamiseks on mitmesuguseid menetlusi kas kolmandate isikute kaudu, nagu näiteks tarbijakaitseorganid ja ombudsmanid, või otse krediidiandja kaudu. Keskmiselt lahendati krediidiandjatele esitatud probleemidest 41 %, samas kui kolmandatele isikutele esitatud probleemidest lahendati 28 %. Igast 20 tarbijast, kelle probleem lahendati ainult osaliselt, võtsid edasisi meetmeid ainult 8.

Mõningad andmed näitavad, et tarbijate rahulolu pakutava teabega ning krediidi ennetähtaegse tagastamise ja krediidilepingust taganemise õigustega on kasvanud. Eelkõige täheldasid rahulolu suurenemist laenuandjad, tarbijakaitseorganid ja ombudsmanid. Enamik tarbijaühinguid väidab, et ei ole tarbijate rahulolu kasvu märganud, peale ühe erandi, kes märkis rahulolu paranemist seoses krediidilepingust taganemise õigusega. Laenuandjad ja

laenuandjate ühendused leiavad üksmeelselt, et rahulolu on kasvanud. Uuringu andmetel on tarbijad võrdlemisi rahul teenustega, mis nad saavad seoses oma praeguste laenudega (73 % täiesti rahul) ja laenuandjaga otsekontaktide ulatusega (66 %), olles vähem rahul tasude (36 %) ja pakkumiste valikuga (48 %). Kaebustele positiivse lahenduse leidmisel on tarbijate rahulolule krediidiandjate teenustega märkimisväärne mõju.

8. JÄRELDUSED

Tuleb meeles pidada, et mõned liikmesriigid rakendasid tarbijakrediidi direktiivi pärast ettenähtud tähtaega ja mõned alles 2011. aasta lõpus. Seetõttu jäi krediidiandjatel ja tarbijatel vähe aega oma käitumist vastavalt kohandada ja tarbijakrediidist täit kasu saada. See seletab asjaolu, miks oli raske teha kindlaks liikmesriikide kasutatud õiguslike võimaluste mõju.

Tarbijakrediidi direktiivi rakendamine langes kokku finantskriisiga, mis mõjutas tarbijakrediiditurgu. Krediidiandjad on laenuandmisel ettevaatlikumad ja laenuvõtjad eelistavad uute laenude võtmise asemel olemasolevaid tagasi maksta. Mõistetav reaktsioon neile välistele asjaoludele piiras võimalikku mõju, mis tarbijakrediidi direktiivil oleks olnud piiriülesele laenamisele ja seega ühtse krediidituru edasisele integreerimisele.

Anonüümne kliendiuuring näitas, et krediidiandjad ei pea kinni mitmetest tarbijakrediidi direktiivi sätetest. See kehtib reklaamide ja lepingueelse teabe kohta ning tarbijaid nende õigustest teavitamise kohustuse täitmise kohta (eelkõige seoses õigusega 14 päeva jooksul lepingust taganeda ja krediidi ennetähtaegse tagastamise õigusega). Anonüümne kliendiuuring kinnitab 2011. aasta septembris läbiviidud kontrolli tulemusi[31]. Tarbijaküsitlus näitas, et tarbijatel on probleeme nende õiguste kasutamisel. Tarbijate finantsteadlikkus on ebapiisav. Lisaks sellele on piiratud nende teadmised oma õigustest ja lepingutes sisalduvatest sätetest. Seda silmas pidades on oluline tagada, et krediidiandjad koostavad oma selgitused vastavalt laenuvõtjate vajadustele või haridustasemele.

Käesoleval etapil ei näi olevat vajadust muuta õiguslike võimaluste ulatust ega tarbijakrediidi direktiiviga kooskõlas kohaldatud künniseid ja protsente. Uuringute käigus ilmnes võimalik eksiarvamus, mis puudutab liikmesriikide valikuvõimalust tarbijakrediidi direktiivi kohaldamisel. Komisjon teeb selle selgitamiseks liikmesriikidega koostööd.

Selleks et tarbijakrediidi direktiivis sätestatud garantiid oleksid tõhusad, tuleb need nõuetekohaselt jõustada. Vastavalt artiklile 22, milles kohustatakse liikmesriike tagama, et tarbijakrediidi direktiivi rakendavatest siseriikliku õiguse sätetest mööda ei minda, tuleb tähelepanu pöörata ka tavadele ja õigustoimingutele, mis proovivad mööda hiilida tarbijakrediidi direktiivi rakendavatest siseriiklikest õigusnormidest ja tarbijaõigusest laiemalt.

Seega on vaja jätkata tarbijakrediidi direktiivi rakendamise järelevalvet liikmesriikides, alustades liikmesriikide järelevalvetavade hindamisest. Komisjon kavatseb sellise hindamise läbi viia 2014. aastal. Tuginedes mõnes liikmesriigis tarbijakrediidi direktiivi kohta läbiviidud teabekampaania tulemuste hindamisele ja muule tõendusmaterjalile, sealhulgas tarbijate käitumise kohta, võib komisjon kaaluda edasisi meetmeid finantsteadlikkuse valdkonnas.

[31] Üksikasjalisemat ülevaadet tulemuste kohta vt http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-6_en.htm.